

Підсумовуючи вищезазначене, можемо стверджувати, що - Фріц Крейслер був митець, концертує скрипаль і артист у найширшому значенні цього слова. Створюючи свої транскрипції, містифікації та обробки авторських творів, він з однієї сторони йшов за смаками публіки, а з іншої втілював свій композиторський потенціал. Будучи добре освіченою людиною мистецтва, він дуже точно відчув, що саме потрібно слухачеві. Якщо поглянути на постать Фріца Крейслера зараз, ми помічаємо, що він не просто йшов у ногу зі своїм часом, а навіть випереджував його.

Отже, не дивлячись на епоху і на зміну музичних смаків публіки, слухачам завжди залишається цікавим симбіоз відомого, класичного і високого з цікавим і новим. Фріц Крейслер вже тоді зрозумів цей рецепт успіху [7].

Композиторська та виконавська творчість Фріца Крейслера мала історичне значення для скрипкового мистецтва, його багаточисленні містифікації, обробки авторських творів і транскрипції – поклали початок інтенсивному оновленню концертного репертуару скрипалів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ауер Л. Моя школа гри на скрипці / Л.Ауер. - М. Музика, 1965. - 278 с.
2. Коган Г. Вибрані статті / Г.Коган - Вип. 2. - М.: Сов. Композитор, 1972. – 352с.
3. Лобанова М. Музичний стиль і жанр: історія і сучасність / М. Лобанова - М.: Радянський композитор, 1990. - 312 с.
4. Наливайко Д. Мистецтво: напрями, течії, стилі / Д. Наливайко - К.: Мистецтво, 1985. - 285 с.
5. Пилатюк Н.І. Жанр скрипкового переладу в Суспільно-культурному контексті XVII–XX ст. / Дипломна магістерська робота / Львів, 2009. - с. 35-51.
6. Сирватка Ю. О. «Скрипкові транскрипції та обробка композицій у творчості Фріца Крейслера» / Дипломна магістерська робота м. Львів 2016. – 65 с.
7. Kreisler, Fritz. Liebesleid. In The Fritz Kreisler Collection: Original Compositions / Transcriptions/Cadenzas for Violin and Piano. Foreword by Yehudi Menuhin. New York: Carl Fischer, 1990.

Атаманчук Елеонора

Науковий керівник – доц. Палій Н.В.

МУЗИКА В ЖИТТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

*Бажаю так скінчити я свій шлях,
Як починала: з співом на устах!
Леся Українка*

Кожний вид мистецтва прекрасний по-своєму, а їх поєднання здатне глибоко вражати нашу душу, викликати емоційний сплеск. Література і музика завжди йшли поруч. Це дві галузі культурного життя народу, між якими існує взаємопроникнення.

Творчість геніальної української поетеси Лесі Українки тісно пов'язана з музикою, з піснею. Вона, як відомо, пристрасно любила музику, чудово грала на фортепіано, завзято використовувала в своїх творах різноманітні музичні образи для повноцінного зображення життя та утвердження реалістичного мистецтва. Так, у віршах циклу «Сім струн» створила уявний звукоряд, а головний герой її драми «Лісова пісня» має неабиякий хист до музики [6, с.44-47, 136-215]. Леся чудово грала на фортепіано, глибоко розуміла музику, співпрацювала з Миколою Лисенком, записувала мелодії народних пісень [5, с.35, 385].

У житті поетеси важливе значення завжди мали дві великі музичні сфери, що органічно поєднувалися: класична музика і народне мистецтво. З дитинства вона кохалася в стихії народної поезії, сама записувала народні пісні.

Актуальність даної теми зумовлена зверненням до творчої постаті Лесі України, яка щорічно вшановується громадськістю. Численні покоління української молоді відкривають усе нові сторінки життя та творчості геніальної української поетеси.

Мета статті – окреслити роль музики у формуванні творчої особистості Лесі Українки.

Музичний дар Лесі Українки, що так яскраво проявив себе в шатах поетичного слова, був підкріплений ґрунтовною музичною освітою. Сім'я Косачів створила всі умови, щоб діти у родині оволоділи музичною грамотою. Коли Лесі виповнилося 5 років, батьки купили для неї

фортепіано. А в дев'ятилітньому віці, в Луцьку, дівчинка почала брати лекції з музики. Її першою вчителькою була батькова сестра Олександра. Згодом Леся Українка продовжила вдосконалювати свою гру на фортепіано в Києві під керівництвом Ольги Деконор, першої дружини Миколи Лисенка [5, с.48].

Про вправність Лесі України у грі на фортепіано може свідчити її репертуарний список.

Серед творів – Ф.Ліст, Ф. Шопен, Ф. Шуберт. У своїх спогадах Нестор Гамбарашвілі зазначав, що «дуже добре грала сюїту «Пер Гюнт», яка тоді щойно з'явилася» (Едвард Гріг сюїта «Пер Гюнт») [4, с. 113].

Важливо, що Леся Українка охоче імпровізувала за фортепіано. Її сестра (Ольга Косач) зазначала, що «якби не хвороба, і коли б Леся набула потрібних теоретичних знань, то з неї би був кращий композитор, а ніж піаніст» [3, с. 3]. Леся Українка була в дружніх стосунках із засновником класичної української музики – Миколою Лисенком, а отже, жодний його твір не проходив повз її увагу. Композитор поклав на музику переклади Лесі Українки з поезії Г. Гейне. Як зазначає Остап Лисенко, «Леся надзвичайно раділа, коли їй довелося почути свої переклади в співі. А потім вона виучувала їх напам'ять» [4, с. 113].

Попри усе захоплення поетеси до фортепіано, ця любов мала трагічне завершення. Загальновідомим є відверте зізнання Л. Українки: «Мені часом здається, що з мене вийшов би далеко кращий музикант, ніж поет, та тільки біда, що натура утяла мені кепський жарт» [3, с. 3]. Тим «жартом» була хвороба, через яку Леся припинила систематичні заняття музикою. Свій біль розлуки з улюбленим інструментом поетеса вилила в елегії «До мого фортепіано» [6, с.30]. Побувавши в 1891 році в Євпаторії, Леся пише листа до матері: «Ах, який жаль, що тут у мене ніякого інструменту нема! Без музики просто хоч вішайся» [4, с. 98]. Саме із листів Лесі Українки до молодшої сестри Ольги ми дізнаємося про любов поетеси і до органної музики [4, с. 100].

Під час лікування у Відні Леся Українка разом із своєю матір'ю, відвідували студентське земляцьке товариство «Січ». Цікавим є той факт, що на один місяць студенти позичили фортепіано для поетеси й «галичани щодня співали під акомпанемент Лесі Українки» [5, с. 73].

Під впливом музики з'являються відомі вірші поетеси: «На давній мотив», «Ноктюрн», «Романс» та інші. Деякі навіть мають у підзаголовках позначення музичних темпів: «Хотіла б я уплисти за водою» (*Adagio pensieroso*), «Ні! Я покорити її не здолаю» (*Presto appassionato*), «Місяць ясенький» (*Allegro*).

Крізь усе життя пронесла Леся Українка любов до народної пісні. Вона була палко відданою українській музичній культурі. У дитячі роки чарівні пісні Волині та Полтавщини, які чула на народних святах та у колі сім'ї, формували естетичні смаки майбутньої поетеси. Любов до музики не обмежувалася виконавською майстерністю. Поряд з цим Леся Українка записувала народнопісенну творчість для майбутніх поколінь, цікавилася збиранням українського фольклору. Ще в дитинстві вона твердо сказала: «А я, як підросту, пісні складатиму, а ще від людей старих збиратиму, щоб не забули їх» [1, с. 32]. Зокрема перший фольклористичний досвід Лесі Українки відображений у збірці колодяжненських пісень, записаних разом з сестрою Ольгою.

Важливо, що Леся Українка відповідально ставилася до запису українських народних пісень. Вона нотувала усі мотиви, адже по них можна було визначити наскільки пісня є автентичною. «Записати пісню без мотиву – значить зробити тільки половину справи» [4, с. 99]. Намагалася записати кожну почуту пісню в оригінальному варіанті, без музично-ритмічної теорії, а лише так, як чула у співі. Особливу увагу звертала на фонографічну достатність, особливості вимови та модуляції мотивів.

Нерідко у своїй художній творчості Леся Українка зверталася до свого дядька Михайла Драгоманова – українського вченого, публіциста, фольклориста. У своїх листах вона просила вказати етнографічні методи та способи запису народних пісень. Її цікавили практичні поради більше, а ніж проста полеміка: «Не знаю методу такого, як слід, а літератури про сю річ зовсім не знаю» [6, с. 38].

Через хворобу Леся Українка не завжди мала змогу виходити з дому. Саме тому із записом народних пісень їй допомагала знайома юначка Варка (Варвара Дмитрук). Дівчина вчилася від старших людей пісень і наспівувала їх Лесі. За чотири місяці етнографічної роботи поетеса збрала півторааста обрядових пісень [4, с. 98].

Мелодичні лінії народних пісень Леся Українка записувала не із виконання голосом, а за допомогою інструмента. Це спричинило додаткові труднощі, що зумовило звернутися до співпраці з кваліфікованими музикантами. Часто зібрані пісні Леся наспівувала Миколі Лисенку, задовольняючи свої нахили до музики [3, с. 5].

Спільні систематичні збирання українських народних пісень Леся Українка проводила зі своїм чоловіком Климентом Квіткою від початку їх одруження. Їхнє співробітництво почалося записом однієї з улюблених пісень поетки «Ой на горі пшениченька». Перше видання пісень з нотами датується 1902 роком [3, с. 5].

К. Квітка зазначав, що записувані пісні Леся перейняла від людей з Волині, а деякі від матері. Більшість мелодій поетеса почула ще в ранньому дитинстві і тримала їх в пам'яті багато років [4, с. 103]. Працюючи над збіркою танцювальних народних пісень, Леся листувалася з Іваном Франком. Поетеса разом з чоловіком за власні кошти організувала етнографічну експедицію в Полтавщину для запису народних дум за допомогою фонографа. Водночас їй вдалося записати й бандурний акомпанемент до дум. Видання збірки «Мелодії українських народних дум» пов'язане з ім'ям фольклориста, музикознавця та композитора Філарета Колесси, який зазначив, що збереження творів народної поезії і музики – це важлива частина діяльності Лесі Українки [7, с. 119].

Впродовж багатьох років подружжя працювало над виданням великого збірника народних пісень. Нажаль, цю книгу К. Квітка зумів видати лише після смерті дружини під назвою «Народні мелодії з голосу Лесі Українки» до якої увійшли 225 пісень. «Її життєва праця, почавшись з народної пісні і відбігши потім дуже далеко, скінчилася народною піснею», - написав у передмові до книги Климент Квітка про дружину Лесю [5, с. 509].

З метою популяризації творчості Лесі українки серед підростаючого покоління уже 6 рік поспіль відбувається Всеукраїнський конкурс учнівської та студентської творчості «Змагаємось за нове життя!», присвячений Лесі Українці імені Марії Фішер-Слиж (1922 - 2012 рр.) члена Наукового товариства імені Шевченка у США. Цей конкурс проходить у містах Полтава та Чернівці. Конкурс сприяє глибокому ознайомленню із спадщиною великої поетеси Лесі Українки та проводиться за номінаціями: «декламація», «інсценізація», «твір», «науково-пошукова робота», «малюнок», «аудіовізуальний твір», «вокал» [2].

Автор даної статті Атаманчук Елеонора безпосередньо приймала участь у конкурсі декілька років поспіль у різних номінаціях (вокал, декламування та інсценування). У 2018 році було представлено авторську пісню «Пам'яті Лесі Українки» під власний супровід фортепіано та скрипки. Партію скрипки виконувала моя мама – Атаманчук Лілія Богданівна, вчитель музичного мистецтва Тернопільської ЗОШ І-ІІІ ст. № 25, випускниця музично-педагогічного факультету (2000 р.) Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Ця авторська пісня принесла перемогу у номінації «Вокал». У 2019 році наполегливість та любов до творчості української поетеси допомогли знову здобути перемогу у даній номінації та можливість виступати на гала-концерті у Чернівецькій обласній філармонії імені Дмитра Гнатюка. Виконувалася пісня-романс «Нічка тиха і темна була» на слова Лесі Українки та музику Петра Гайдамаки (викладач з вокалу Народна артистка України – Наталія Лемішка, концертмейстер – Світлана Миськів). На цьому конкурсі я представляла факультет мистецтв ТНПУ імені Володимира Гнатюка.

Іл. 1. Логотип Всеукраїнського конкурсу «Змагаємось за нове життя!»

Іл. 2. Диплом І-го ступеня Атаманчук Елеонори Богдани за перемогу у номінації «Вокал», 2019 р.

У 2020 році конкурс «Змагаємось за нове життя!» традиційно проводився у лютому-березні, де приймала участь і нагороджена дипломом І-го ступеня у номінації «Інсценізація» у складі тріо. Було представлено авторську театралізовану композицію «Із співом на устах», написану на основі творів поетеси.

Таким чином, художнє обдарування Лесі Українки яскраво проявилось завдяки музичній підготовці та освіті, спілкуванню з видатними тогочасними композиторами, музикознавцями та фольклористами. Народні пісні безпосередньо відобразилися у віршах та драмах поетеси. Ім'я Лесі Українки буде завжди пов'язане з піснею, якою вона так хотіла стати. Про це свідчить відомий вислів поетеси: «Хотіла б я піснею стати у сюю хвилину ясну» [6, с.80]. Є неocenенною художня літературна та пісенна спадщина поетеси, що продовжує цікавити сучасну молодь і

сьогодні. Свідченням цього є проведення та безпосередня участь у Всеукраїнському конкурсі учнівської та студентської творчості імені Марії Фішер-Слиж «Змагаємось за нове життя!», присвяченому геніальній українській поетесі Лесі Українці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоусов Є. Лесина пісня: Повість-казка про дитинство та юність Лесі Українки/ Передм. П.Мовчана; Худож. О.Хейлик: Видавництво «Навчальна книга – Богдан», 2009. 112с.
2. Всеукраїнський конкурс учнівської та студентської творчості «Змагаємось за нове життя!»: сайт конкурсу URL: <https://konkurs-lesya.com.ua/>
3. Кочерга С. Леся Українка і музика// Наше життя, 1993. лютий. 6с.
4. Лесина пісня: репертуарний збірник/упоряд. М.Б.Степаненко. К.: Мистецтво, 1971. 114с.
5. Мороз М. Літопис життя та творчості Лесі Українки: наукове видання/відп. ред. М.Г.Жулинський. К.: Наукова думка, 1992. 630 с.
6. Українка Леся. Мрії зламане крило: Зб. творів, док. і спогадів: Для серед. шк. віку/ упоряд., есе та довід. матеріал В.А.Костюченка; Худож. А.Б.Негода. К.:Веселка, 1993. 222 с.
7. Шаховський С. Леся Українка: критико-бібліографічний нарис. К.: Дніпро, 1971. 133 с.

Перещук Катерина

Науковий керівник – доц. Ороновська Л. Д.

МУЗИКА ДО КІНОФІЛЬМІВ ВАЛЕНТИНА СИЛЬВЕСТРОВА ТА ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ У РОБОТІ ЗІ ШКОЛЯРАМИ

Кіно існує більше століття, проте це не довго, якщо порівнювати з іншими видами мистецтва, такими як скульптура чи живопис. Більшість вірять, що кіно стане довготривалою формою мистецтва, оскільки кінокартини апелюють до різних людських почуттів.

Причина існування кіно полягає в тому, що люди досі прагнуть пригод, захоплення, гумору, ризику та емоційних змін. Цивілізація розвивається і змінюється, принаймні у поверхневих особливостях, і тому прагнення постійного оновлення художніх засобів відповідає цим бажанням. Кіно забезпечує їм доступний і потужний шлях [1, с. 34].

Про музику до кінофільмів пишуть дуже мало. Вона сама по собі існує в різних жанрах і формах, тому її важко охопити. Звичайно, вона є важливим чинником в кіномистецтві, але не першочерговим, тому що у фільмі головним є зображення.

Метою статті є прослідкувати історичне становлення музики до кінофільмів композитора В. Сильвестрова в періоди його творчого становлення.

Творчість Валентина Сильвестрова, всесвітньо відомого українського композитора, найбільш міцно пов'язана з неоромантичним напрямком в музиці останньої третини ХХ століття. Простота викладу, тихе звучання його творів здаються часом дещо наївними і нагадують давно минулу епоху Шуберта і Мендельсона. Музика Сильвестрова незвичайна в загальному контексті сучасної композиторської творчості. В оточенні епатуючих публіку опусів, які змагаються в оригінальності авангардистів, висвічується справжнє її призначення - звернутися до найбільш невігядливих і нехитрих сторін людської природи, до лірико-споглядального стану душі, до Просвітлення і спокійного строю думок. Така «нова простота» і справляє незабутнє враження на слухача, стомленого суперскладними техніками письма другого авангарду [2, с.77].

Життєва ситуація склалася для композитора так, що написання музики як завдання було тільки в консерваторії. Надалі будь-яке тиск зі сторони органів влади не вплинув на творчість композитора. «Диктат середовища над ним абсолютно не владний...», - пише С. І. Савенко [4, с. 308].

Хочу відзначити, що композиторська робота Валентина Васильовича має «переривчастий режим». Під час творчих пауз був певний аналіз створеного, внутрішнє очікування, де композитор перетворювався в слухача. Сильвестров зазначає, що після подібного осмислення «...єдність виходить від включення особливостей ліричної свідомості, що не заданої, а спонтанної, з якимись провалами, похвляваннями. Лірична свідомість не може працювати за планом» [3, с. 213].